

Ленче Насев

МАКЕДОНСКОТО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕЕЊЕ ОД БАЛАДЕН ТИП КАКО ПРИМЕР ОД МУЗИЧКИОТ ФОЛКЛОР ВО НАСТАВАТА ПО СОЛФЕЖ

Баладниот тип на пеење како музичко-поетско изразување, за прв пат во македонската етномузикологија е издвоено и претставено во книгата *Македонското традиционално народно пеење од баладен тип*¹. Во книгата се застапени нотни и текстуални примери на баладни песни. Преку одбрани примери во овој труд ќе ја прикажеме можноста за нивно имплементирање како инструктивен фолклорен материјал во наставата по солфеж.

Книгата е поделена во два дела. Првиот дел е изложен во шест поглавја во кои:

- теоретски се објаснува терминот „балада“, неговата употреба во областа на литературата и фолклористиката како дел од усната продукција на македонскиот народ
- се прикажуваат обидите за тематска класификација на баладите. Величковска ја прифаќа класификацијата на Фанија Попова низ чија призма се осврнува кон баладниот тип на пеење во состав на другите жанрови во македонското традиционално музичко-поетско изразување
- се издвојуваат карактеристиките на баладниот тип на пеење со примена на етномузиколошка анализа на песните.

Од анализата на баладите собрани на теренските истражувања Величковска констатира дека „баладното пеење е најсочувано во југоисточните обредно-пеачки традиции, особено во Малешевско-Пијанечкиот регион, кои имаат ороводен карактер, а се интерпретираат на собираите во селските заедници за време на големите и најзначајните празници“ (Величковска, 2009:26). Покрај тоа што се пеат на Велигден, Ѓурѓовден и други поголеми празници од календарскиот циклус, тие се дел и од жетварското, свадбарското и службарското пеење (Исто:26).

¹ Родна Величковска, *Македонското традиционално народно пеење од баладен тип*, Скопје, Маска, 2009.

Во вториот дел од книгата изложени се осумдесет нотни и текстуални примери на песните. Како корисен податок во рамките на дешифрираните примери наведени се податоци за магнетофонските ленти и касети, дешифрираторот, снимателот, мелографот, интерпретаторот, областа (регионот), како и видот на песните.

Солфежот како предмет во музичкото образование бара одредена ширина која ќе се реализира преку користењето на разновидна литература, слично на инструменталната настава, со цел да се постигне крајниот резултат, односно причината на постоењето на овој предмет, а тоа е „репродуцирање на секој нотен текст со толкување на сите знаци кои што го следат“ (Васиљевиќ,1982:5).Тежината на предметот се движи од мелодиски примери со едноставен ритам, па се до примери во кои е неопходна развиена техника на пеење, преку која во моментот ќе се донесе целосна интерпретација на сите изразни средства.

Нотните и текстуалните примери од книгата *Македонското традиционално народно пеење од баладен тип* отвараат нов простор и можност за нивно вметнување во наставата по солфеж, особено од гледиште на ритамот. Застапените силабични песни, во кои ритамот е во зависност од метриката на текстот, можат да се искористат за поставка рамноделните ритмови.

Пример 1 Величковска, *Македонското традиционално пеење од баладен тип*, (2009: пример 14.)

14. Милко пијанчанко

с. Брезиково, Кочанско

The image shows a musical score for the song 'Milko Pijanchanko'. It consists of two staves of music in a 2/4 time signature with a key signature of one flat (B-flat). The tempo is marked as quarter note = 132. The lyrics are written below the notes. The first line of lyrics is 'Мил - ко Пи - јан - чан - ко' and the second line is 'мо-ри Мил-ко пи - јан - чан-ко.' The score ends with a double bar line.

Мил - ко Пи - јан - чан - ко

мо-ри Мил-ко пи - јан - чан-ко.

Песната *Пила Неда ноќна вода*, која е прикажана во две варијанти, е погодна за согледување на развојниот пат на ритмичката прогресија од силабика кон мелизматика.

Пример 2 Величковска, *Македонското традиционално пеење од баладен тип*,
(2009: примери 3. и 2.)

3. Пила Неда ноќна вода

$\text{♩} = 76$ *Rubato* с. Ореше, Велешко

(и) Пи-ла Не-да ноќ - на во-да, пи-ла Не - да
ноќ-на во - да.

Detailed description: This is a musical score for a song. It features two staves of music in a treble clef. The tempo is marked as 76 beats per minute with a 'Rubato' instruction. The melody is simple and folk-like. The lyrics are written below the notes, with some words in parentheses indicating alternative phrasings.

2. Пила Неда ноќна вода

$\text{♩} = 68$ с. Ореше, Велешко

Пи-ла Не - да ноќ - на во - да пи - ла
Не - да (и) ноќ - на во - да.

Detailed description: This is another musical score for the same song. It features two staves of music in a treble clef. The tempo is marked as 68 beats per minute. The melody is similar to the first example but with a different tempo. The lyrics are written below the notes.

Меѓу ритмовите се сретнува и пример со троделна единица на броење, преку кој латентно се чувствуваат западните влијанија.

Пример 3 Величковска, *Македонското традиционално пеење од баладен тип*,
(2009: пример 74.)

74. Са ноќ Бојана седела

Са - ноќ Бо - - ја - на се - де - -
ла. са - ноќ Сто - ја - на че - ка - ла.

Detailed description: This is a musical score for a song. It features two staves of music in a treble clef. The melody is simple and folk-like. The lyrics are written below the notes, with some words in parentheses indicating alternative phrasings.

Богатството на нерамноделниот ритам (5/8, 7/8, 11/8...) на македонските простори е неспорен. Најзастапени се примерите во 7/8 тактови структура, во која ритамот изразува движење.

Пример 4 Величковска, *Македонското традиционално пеење од баладен тип*, (2009: пример 41.)

41. Грми треска дош не паѓа

Виница

Гр - ми трес-ка. Не - до, гр - ми трес - ка

гр - ми трес-ка Не - до дош не па - ѓа.

Дел од примерите можат да послужат и за поставување и утврдување на различни ритмички фигури (пунктирани ноти, синкопи...), предтакт.

Пример 5 Величковска, *Македонското традиционално пеење од баладен тип*, (2009: пример 5.)

5. Што се белеје лелеје

с. Горно Соње, Скопско

Ле-ле, што се бе-ле - -

је (е) ле-ле - је што

се бе-ле-је и!

Двогласните примери од баладен тип од постариот слој воглавно се засновани на созвучјето секунда и се од бордунски тип. Вкрстувањето на гласовите настанува најчесто во цезурата на стихот, во каденцата. Овие примери се погодни за синхронизирање на бојата на гласовите, како и одржување на чиста интонација.

Пример 6 Величковска, *Македонското традиционално пеење од баладен тип*, (2009: пример 63.)

63. Калино, мари Калино

The image shows a musical score for the song '63. Калино, мари Калино'. It consists of two staves of music in a 7/8 time signature. The tempo is marked as quarter note = 224. The key signature has one flat (B-flat). The melody is written in a soprano clef. The lyrics are: 'Ка - ли - - но, ма - - ри, Ка - - ли - но.' The first staff ends with a double bar line, and the second staff continues the melody. The word 'Малеш' is written in the top right corner of the score area.

Некои песни се без метричка поделба. Тактот на овие песни лежи во ритамот на самиот текст. Назначувањето на рубато ритамот упатува на нерамномерно одвивање на мелодијата. Овие песни ги карактеризира музицирање без цврсто единство на временската тензија. Отсуството на акцентот во градбата на песната е компензиран со присуството на цезури (паузи) со чија помош се зголемува драматичноста и се привлекува вниманието на слушателот. Па оттука при исполнување на овие примери треба да се тежнее кон изведување без броење, во назначеното темпо. Квалитетот на интерпретацијата ќе зависи од одбирањето на ритмичката мерна единица на исполнителот, како и неговиот талент.

Пример 7 Величковска, *Македонското традиционално пеење од баладен тип*, (2009: пример 44.)

44. Кула сидаше Марко мајсторче

The image shows a musical score for a Macedonian folk song. It consists of two staves of music in a single system. The first staff begins with a tempo marking of quarter note = 60 and the instruction 'слободно' (ad libitum). The melody is written in a treble clef. The lyrics are written below the notes: 'Ку - ла си - да - ше дос, Мар-ко мај-стор - че.' The second staff continues the melody with the lyrics '(и) Мар-ко мај-стор - че.' The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with some triplet-like patterns.

Заклучок

Прикажаните примери од книгата *Македонското традиционално пеење од баладен тип* ја потврдуваат можноста за нејзино имплементирање како дополнителна литература во наставата по солфеж во основното, средното музичко образование и во факултетската настава.

На тој начин постојната литература ќе се збогати со нови музички примери за поставување на ритмичките видови, фигури, интонација. Покрај тоа примерите од оваа книга можат да се применат и во работата на ритмичките диктати.

Користењето на овој вид литература во наставата по солфеж е вредно од причина што таа претставува и извонредно средство за зачувување македонското музичко наследство од забрав.

Литература:

Васиљевиќ, Зорислава, *Мелодика 1*, Солфејо, Београд, 1982,5.

Велчиковска, Родна, *Македонското традиционално народно пеење од баладен тип*, Скопје, Маска, 2009.

Summary

The subject of this study was sheet music of Rodna Velickovska's book *Macedonian traditional folk singing of balladic type*. A detailed analysis of sheet music examples from the book related the possibility of implementing the same in solfeggio teaching. Therefore, the book can be used as complementary literature in the areas that are included in the teaching of rhythm.